

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: DUMINEC'A.

<p>PRETIULU ABONAMENTULUI: Pentru Austro-Ungari'a pe anu . . 5 fl.—cr. " " " " 1/2 anu 2 fl.50cr. Pentru Romani'a si strainetate pe anu 14 fr. " " " " pe 1/2 a. 7 fr.</p>	<p>PRETIULU INSERTIUNILORU: Pentru publicatiunile de trei ori ce contien cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.; si mai sus 5 fl. v. a.</p>	<p>Correspondentiele sè se adreseze la Redactiunea dela „Biseric'a si Scól'a.“ Èr banii de prenumeratiune la „TIPOGRAFIA DIECESANA in ARAD.“</p>
---	---	--

Sinódele parochiale ordinare si caus'a scolaria.

Vorbim totdeun'a cu o deosebita ~~predilectiune~~ de scóla.

Santa este acésta institutiune, si cand vorbimu, si staruimu la inaintarea santei ei cause, trebuie se „lepadam tóta grij'a cea lumésca,“ — si inspirati se fimu numai de o singura ideia, carea in reasumatu suna: se facem totulu, cá scól'a se inainteze, si prin inaintarea ei, puternica se devina biseric'a si neamulu romanescu.

Petrushi de santieni'a causai scolarie si a afaceriloru, cari i-apartienu, se intràm in sinódele parochiale ordinare, cá se vorbimu de dens'a.

Vor'a este in aceste sinóde, cá obscea crescina din parochia se fla informata cât mai bine si chiar cât mai amenuntitu prin organele ei despre starea, in carea se gaseste astadi scól'a atât in ceea ce priveste starea ei esterna, edificiulu scolariu, fondulu scolariu, medilócele de invetiamentu etc. cât si starea ei interna, si respective sporiulu, ce se face prin instructiune si educatiune.

Se scie adeca obscea, carea sustiene scól'a, daca dispune acésta santa institutiune de medilócele trebuintióse si in acelasi timp se aflu poporulu, carele o platesce, daca in educatiune si instructiune se face sporiulu, pre carele lu-reclama timpul si multele nóstre trebuintie.

Si cá se-se scie, pentruce punem noi unu pondu atât de mare, cá obscea din parochia se fla bine informata, adaogemu, ca dupa textulu si spiritulu legii nóstre organice o buna solutiune a tuturor causeru ce apartienu scólei se póte dá in prim'a linia numai prin obscea crescina, prin sinódele parochiale, si dupa tecstulu si spiritulu legii, gresita este orice tendentia si acceptare, cá promovarea acestei cause se-se faca cu unu sporiu, carele se lase urme dupa sene, de aiurea.

Astfelu intielegemu noi legea, cand in §-lu 7, punctele 3, 4 si 5 pune intre drepturilè si atributiunile sinodulu parochialu: esaminarea proiecteloru

comitetulu parochialu, referitórie la edificarea, repararea si inzetrarea scólei cu cele trebuintióse, la infientiarea si de sene se intielege si sporirea fonduriloru scolarie, precum si la dotatiunea profesoriloru si invetiatoriloru.

Este pré naturalu, ca spre a-se poté pronuncia sinodulu asupra tuturor acestoru cestiuni, comitetulu parochialu are detorinti'a, cá se vina in faci'a sinodulu parochialu ordinariu cu unu reportu gat'a, si inca cât mai amenuntitu, din carele se-se véda, ca propriamente, ce rezultate a produsu si a potutu produce prin staruintiele si activitatea lui din anulu espiratu intru promovarea causai scolarie.

Acestu reportu trebuie se fla o adeverata oglinda, din carea se-se véda, ca ce s'a facutu, si ce nu s'a facutu, dar póteca cu o renduíela mai buna s'ar fi potutu face in timpul de unu anu de dile, cari au trecutu, si cu cari nici noi, nici urmatorii nostri mai multu nu ne mai intelnimu.

Si cá se putem vedé si adeca cá se-ne putem vedé si pre noi cei din comitetu, si pre cei din parochia din acestu reportu, ca cine suntem, si ce am facutu in ale scólei, — elu trebuie se respunda la urmatórele intrebàri:

1. Avem seau nu, o casa pentru scóla, destul de buna, si o tienem destul de curata, destul de incaldita si de aerisita, — pentrucá bine ingrijiti si bine adapostiti se fla pruncii nostri intrens'a?

Este omulu, carui'a i-am incredintiatu noi ceea ce avem mai scumpu: crescerea prunciloru nostri, destul de bine remuneratu, cá elu in ale traiulu se nu aiba grije, ci tóta grij'a si munc'a lui se fla indreptata spre luminarea mintii si nobilitarea inimii prunciloru incredintiati ingrijirei lui?

2. Ingrijit'am noi, comitetulu, in anulu trecutu, cá daca nu avem inca — se-ne infientiàm unu fondu scolariu, din carele cand vom avé trebuintia, se fim in stare se reparàm scól'a, pre carea o avem, se-o vedem cu cele trebuintióse, si se putem contribuí cu usiurintia si la imbunatatirea si solvirea regulata a

salariului invetiatorului; ér pentru casulu cand am avé deja infientiatu unu astfelu de fondu, se-se a-rete, cu cât a sporitu elu in anulu trecutu, cum l'am chivernisitu, si din interesele lui, cât s'a cheltuitu, si pentru ce scopu, precum si ca fost'a de lipsa a-se face acésta cheltuiéla. Avut'a scól'a si poporulu vre unu folosu fapticu din cheltuiéla, carea s'a facutu ?

4. Câti prunci au fost dupa lege detori in anulu trecutu se cerceteze scóla, câti o au cercetatu in a-deveru, pentru ce nu o au cercetatu toti cei obligati, implinitu-si-a comitetulu parochialu detorinti'a, impusa prin §-lu 23 din statutulu organicu de : „a spriginí pre pruncii seraci intru frecuentarea scólei parochiale prin provederea loru cu cărți scolare,“ si eventualminte si cu alte trebuintóse, — si daca nu, pentruce nu, ér daca dá, cu ce sporiu ?

5. Câti dintre pruncii obligati a cercetá scól'a cuotidiana au depusu esamenulu anualu preserisu, si cu ce sporiu, — fost'a preste totu indestulitoriu resultatulu instructiunei la sfersitul anului scolaru trecutu seau nu, si daca nu, cari au fost causele, de acelu esamenu nu au fost indestulitoriu ?

6. Câti dintre pruncii din parochia sunt obligati a cercetá scól'a de repetitiune, câti o au cercetatu faptice, si cu ce sporiu ?

7. Dupace reportulu va respunde la tóte aceste întrebári, atunci din datele, ce elu va contiené si numai pre bas'a loru se se faca conclusiunea generala, anume : daca scól'a in anulu trecutu a inaintatu seau nu.

Fiendu acum prin acestu reportu parochi'a destulu de bine informata si de ajunsu luminata, — comitetulu pre bas'a stáarii actuale si cu considerare la tóte imprejurárele se vina apoi, si se-si faca propunerile si proiectele, pre cari le va aflá de trebuintia, pentru repararea defectelor constatate in anulu, si respective in anii trecuti si pentru unu mersu mai regulatu si mai spornicu alu instructiunei in anulu, in carele am intratu.

* * *

Asia credemu noi, ca trebue facutu acestu reportu sínódeloru parochiale prin comitetulu parochialu. Si daca in trecutu nu in totu loculu se va fi facutu acestu reportu, de buna seama din motivulu, ca ómenii nu i-au cunoscutu importantia, si respective n'au potutu, si n'au avutu ocaziune, cá se apretieze intentiunea statutului organicu, carele lu-pretinde in modu imperativu, — atunci neaperatu lu-pretindemu noi acum, si rogám, cá pretinsu se fia de sínódele parochiale.

Va fi acestu reportu de asta data mai amplu, si respective va respunde la tóte întrebárele de sus, precum si la altele, pre cari le potú reclamá imprejurárele locale din singuratecile parochii, seau dóra elu nu va contiené totulu, este o cestiune, carea se póte usioru repará, pentruca cecece se face astadi mai putienu bine, se póte face mane mai bine, si

astfelu lucrurile se potú pune pre calea loru drépta. Si nici nu a fost numai acést'a intentiunea pre carea o am urmaritu prin aceste reflexiuni.

Asia ni-se pare noue, ca la noi in biserica si in aplicarea constitutiunei bisericesei este trebuintia, cá se ne deprindemu mai bine cu o alta întrebare de unu calibru multu mai greu, carea sta in legatura cu reportulu, de carele am vorbitu.

Acésta întrebare este cestiunea responsabilitáti, cestiunea principala, carea este sufletulu ori-carei constitutiuni.

Principiu fundamentalu in ori-care constitutiune este, cá omulu, carele ocupa o functiune, fia acea platita, seau fia o functiune de onóre, este detoriu se dea seama despre cecece a lucratu si despre modulu, cum a lucratu in functiunea, pre carea i-o a incredintiatu obscea crestinésca. In constitutiune nu este functionariulu domnu si stepanu, si nici nu este pusu acestu omu, fia elu mare, fia micu, cá se domnésca, si cá se stepanésca, ci curatu numai cá se slujésca, si se esecute, se implinésca indetoririle, impuse de lege, si pre cari atunci cand a primitu functiunea, s'a obligatu cu onórea s'a, cá le va impliní conscientiosu si cu tóta acurateti'a.

A face parte din comitetulu si epitropi'a parochiala este fara indoieála o functiune de onóre. Si responsabilitatea, ce apésa asupra ómeniloru, cari pórtá astfelu de functiuni, este de regula multu mai mare, decât responsabilitatea, impreunata cu functiunile retribuite. Ér in biserica mai vine inca cev'a in cumpena, si anume dupa modulu, cum si-implinesce cineva detorintiele de onóre, pre cari le-a luatú asupra-si, se judeca, si se-apretieza si starea religiositáti lui, precum si daca pórtá in inim'a s'a destulu interesu si destula bunavointia facia de biserica si facia de inaintarea neamului, carui'a apartiene.

* * *

Mai avem a mai amintí cu privire la sínódele parochiale inca o cestiune de forma.

Ne spunea mai deunadi unu omu venerabilu din o parochia, ca dupa cum pretinde legea a-se tractá si resolví agendele, ce cadu in competentia sínódeloru parochiale, se recere timpu si lucru multu. Ómenii nu au destula pacientia, cá se-le faca tóte, si mai pre urma intr'o singura di nici nu se potú terminá tóte.

Asia este, dicemu si noi, lucru bunu pretinde in totu loculu timpu si cugetare si multa chibzuiéla. Nu este inse nici decât trebuintia, ca tóte se se termine intr'o singura siedintia si intr'o singura di prin sinodulu parochialu, ci acestu sinodu dupa modulu de a lucrá, adoptatu de viéti'a parlamentara, cá sinodu parochialu ordinariu, se póte continuá câte dile este trebuintia, pana cand se-se póta face tóte bine, si cât mai bine.

De lipsa este a-se observá unu felu de ordine, unu felu de rendu si a-se impartí lucrárele si sarci-

nile. Rendulu celu mai acomodat, carele ar fi de a-se adoptá in lucrările sínodeloru eparchiale, asia credem noi, este rîndulu, pre carele lu-vedemu, ca s'a incetatenitu la sínódele eparchiale, pre carele urmárindu-lu, lucrurile ar poté luá cu sporiu mersulu loru in sínódele parochiale in urmatoriulu modu, si anume :

Se deschide sinodulu parochialu ordinariu, si dupa pace se constituiesce, mai antaiu se presentéza repórtele comitetului parochialu, cari dupa lege trebue se fia trei la numeru, si anume unulu despre starea averii cu ratiociniulu anului trecut si preliiminariulu anului curentu, alu doilea despre modulu, cum si-a implinitu comitetulu in anulu trecut indetoririle, impuse de lege: de a ingrijí despre ridicarea religiosității si moralității din parochia, si alu treilea despre starea scólei, precum si despre imbunatatirile, ce-le a potutu face comitetulu parochialu in anulu trecut in privinti'a scólei.

Este naturalu, ca nici unulu din aceste repórte nu se póte desbata si tractá mai nainte de a fi fost studiate, si astfeliu ele trebuiescu neaperatu predate câte unei comisiuni, esmise din sinulu sinodului, carea se-le studieze, si apoi se-le presenteze sinodului in siedinti'a procsima studiate si cu propuneri gat'a la fiecare punctu de interesu pentru viéti'a si inaintarea parochiei.

Astfeliu reportulu comitetului, prescriu prin §-lu 21 din statutulu organicu se preda unei comisiuni epitropesci, cu inviatiunea, cá se caute documentele, obligatiuni, libelele dela cass'a de pastrare, cuite, conte si tóte documentele de cassa, se studieze preliiminariulu, se scontreze cass'a, si apoi despre cele aflate se reporteze sinodului in siedinti'a cea mai de aprópe.

Totu astfeliu se-se procéda si cu reportulu comitetului, referitoriu la cele ce s'au facutu in privinti'a ridicării religiosității si moralității, precum si in privinti'a scólei. Si aceste repórte se-se predea câte unei comisiuni, alese din sinulu sinodului, ér dupa aceea se va fi terminatu, sinodulu se-se proróge pre o alta Dumineca, seau serbatóre acomodata; si atunci se-se puna in desbatare meritoria tóte, si sinodulu se fia luminatu despre tóte cât mai bine.

Purcediendu astfeliu ne vom deprinde totu mai multu a aplicá legea cât mai bine, si aplicandu-o bine vom inaintá totu mai multu causele nóstre bisericesci si scolarie.

Ajungi aci nu putem se-nu amintimu, ca numai purcediendu pre acésta cale putem se sperámu, ca lucrurile voru luá o directiune mai buna, si ne vom gasi pre calea, pre carea ni-o indigitéza legea nóstra organica.

Problem'a scólei poporale si raportulu ei catra familia, biseric'a si statu.

Fie-care omu trebue se posiéda unu anumitu gradu de cultura, pentruca de o parte se póte

sustienea pre sine, traindu o viétia démna de natur'a fiintiei omenesci, care e creata dupa chipulu si asemenarea lui Dumnedieu; de alta parte fie-care omu trebue se-si procure unu anumitu capitalu de cultura, pentruca se póta deveni unu membru utilu alu societáti, conlucrandu cu altii impreuna la inaintarea binelui comunu.

Anumite elemente ale culturai se receru dela totu insulu, fara privire la positi'a sa sociala si fara privire la chiemarea ce-lu astépta in viétia.

Cunoscintiele si desteritátile, cari le cuprindemu sub numire de cultura elementara au se servésca cá basa atát pentru cultivarea ulterióra a individului, cât si pentru diferitele sfere de activitate ce va se-si aléga in viétia fie-care.

Cultur'a elementara o pretinde societatea omenésca cu totu dreptulu dela fie-care membru alu ei, dar apoi éra societatea: statulu si biseric'a s'au ingrijitu a infintiá si a sustiené unu institutu, unde unulu fie-carele se-si póta insusi elementele culturai, acestu institutu este: *scól'a poporala*.

Scól'a poporala e chemata a impartasi tuturor a acele elemente ale culturai generali, la cari dupa poterile sale sufletesci tot insulu are dreptu fara osebire.

Problem'a scólei poporale este a dá eleviloru sei minoreni o *cultura umana generala*, din care voru poté se resara mai tardiu diversele ramuri ale culturai speciale, cá dintr'o tulpina comuna.

Scól'a poporala este chemata a desteptá si a potentiá intrég'a activitate spirituala a eleviloru, a indreptá sufletulu minoreniloru spre tot ce este bunu si nobilu, ca apoi cultur'a loru se culmineze in ceea ce numimu: „caracteru moralu,” care este scopulu supremu alu educatiunei.

Am delineatu in trasuri generali problem'a scólei, se trecemu acum mai departe si se vedemu, cari sunt scopurile ei speciale in ceea ce privesce raportulu individului facia cu natur'a, facia cu societatea omenésca si facia cu Dumnedieu:

a) Omulu traesce in contactu neintreruptu cu natur'a, lasatu inse a se desvoltá de sine, ca animalele, ar deveni si elu o fiintia naturala numai, stapanita de órbele influentie ale naturei, si nici odata nu s'ar poté redicá la o vointia conscia si libera.

Scól'a poporala este chemata a desvoltá facultatile individului in asia mesura, incát elu se devina capabilu a-si stapani boldurile sale firesci, apoi a intimpiná si a esplotá intru folosulu seu influentie ale naturei esterne cu o precautiune agera, cu judecata clara si dexteritate practica.

b) Elevulu minorenu are se devina unu membru alu societáti omenesci si va a avé se lucreze odata cu semenii sei impreuna pentru binele omenimei.

Scól'a poporala trebue dar se-lu lumineze pre elevu despre datorintiele individului facia cu societatea, se-lu invetie a cunósce raportulu seu catra natiune, statu si biseric'a, ce numai asia se póte, déca

va intemeiá in sufletulu tineru elementele caracterului moralu si va sterna in elu crestinesca iubire catra deaprópele.

7) Omulu traesce in contactu intimu cu natur'a, are datorintie facia cu „eul“ seu si facia cu societatea, dar apoi raportulu individului catra Dumnedieu este celu mai sacru, datorintiele lui facia de Creatorulu suntu cele mai mari.

Tienendu in vedere raportulu dintre omu si Dumnedieu, scól'a poporala este datóre a plantá in sufletulu fragedu alu eleviloru sei o adeverata religiositate, care se se manifeste prin simtieminte si fapte crescinesci, este datóre a intemeiá in inim'a loru unu „cultu divinu internu,“ esplicandu-le veritátile eterne ale religiunei crestinesci, si resadindu in ei firma credintia si iubire catra Dumnedieu, credintia in salvarea neamului omenescu prin Isusu Christosu si credintia in viéti'a de veci.

Pe scurtu potemu dice : scopulu scólei poporale este a desvoltá armonicu tóte facultátile elevului minorenu si a-le grupá sub guvernamentulu mintii apoi a-lu lumina pre elevu despre raportulu seu facia cu omenimea, natur'a si Dumnedieu astfelu, incát tinerulu, dupa-ce va esi de sub scutul educatiunei scolare, se fie capabilu a pasi de sine statatoriu mai departe pe calea binelui, pe calea virtutii, catra libertatea morala.

Nici o scóla nu póte impartasi eleviloru sei o cultura complecta, cu atât mai pucinu o póte face acésta scól'a poporala ; scól'a poporala depune in spiritulu minoreniloru numai elementele culturai, ei singuri voru avé se continue desvoltarea intelectuala inceputa in scóla, cá apoi in fine viéti'a prin influintiele ei multe si varie se póta produce fructele acelea, a caroru sementia a resadit'o in mintea si anim'a prunciloru invetiatoriulu poporalu.

Scól'a poporala considera pre elevulu seu ca pre unu membru alu societátii mari, lu-cultivéza fara privire la originea si natiunalitatea sa si fara nici o privire la vr'o chiamare speciala, ce l'ar asteptá pe elevu in viéti'a.

Scopulu acestei culturi generale la prim'a ochire, se pare a fi de o natura mai multu ideala, si totusi in acésta cultura pàrtile practice ale vietii ca atari nu remanu neconsiderate ; caci cultur'a umana generala primita in scól'a elementara sternesce in elevu tóte acele insusiri pe bas'a caror'a elu va poté deveni unu crestinu adeveratu, unu cetatiénu bravu ; unu fliu credintiosu alu natiunei sale si unu omu practic si capabilu de lucru.

Déca ni-ar fi ertatu a vorbi in graiulu lui Rousseau, amu poté dice despre scopulu scólei chiar aceea, ce memoritoriulu enciclopedistu a disu despre scopulu educatiunei preste totu : „nici plugariu, nici meseriasiu, nici preotu, nici savantu nu vréu se facu din elevulu meu, ci numai — omu !“

In ideile desfasiurate pana aci am demarcatu din destulu prblem'a scólei, se continuamu acum a determiná mai de aprópe raportulu scólei facia cu famili'a, statulu si biseric'a.

Scól'a poporala este unu institutu de educatiune publicu si generalu, ea primesce in sinulu seu pruncii familielor din tote clasele societátii fara osebire.

Scól'a e sprijinita in activitatea s'a din partea familiei, sustienuta si condusa din partea bisericeii apoi in fine sprijinita si din partea statului.

Famili'a, statulu si biseric'a sunt cei trei factori de frunte, chiamati de a promová lucrarea scólei, cá acést'a se si-póta resolví problem'a sa grava cu deplinu sucesu.

Famili'a are se lucreze mâna in mana cu educatiunea scolaru, scól'a si famili'a trebue se proceda armonicu, cá staruintiele loru se-se intregésca reciproc.

Provedinti'a a incredintiatu familiei crescerea prunciloru, cu cât dar famili'a este mai conscia de inalt'a sa chiamare, cu atât'a are mai multu dreptu si mai obligatória datorintia de a controlá, cá in acui mani este data crescerea urmasiloru sei.

Acestu necontestabilu dreptu alu seu si luminafa famili'a, in fiecare comuna prin anumite corporatiuni, cari se constituiesc din membrii familielor.

Educatiunea casnica pentru anii etatii fragede este atât de necesara incát nu cunóscemu mijloce educative prin cari s'ar poté suplini ; dar apoi pentru cultivarea ulterióra a omului o singura familia nu este de ajunsu, ci trebue se ii vina intru ajutoriu educatiunea scolaru publica, care prin invetiamentu si disciplina se continue, se intregésca si se termine crescerea inceputa in cerculu familiaru.

Educatiunea publica prin invetiamentu sporesce cultur'a minoreniloru, ér prin disciplina ii-face a semti, ca suntu membrii unei societáti, ce se guvernéza prin anumite legi neschimbate.

Famili'a are datorintia a dá scólei sucursulu materialu si moralu recerutu, are datorintia neamanabila de a dá pruncii la o etate anumita pe man'a invetiatoriului, a-i incredintiá pentru unu anumitu timpu educatiunei scolare, cáci famili'a, fie ea catu de bine organizata, nu póte completá singura cultur'a unui omu. —

Atât'a despre familia, se vedemu acum statulu si biseric'a.

Biseric'a este chiamata a priveghiá, cá intregu invetiamentulu se fie patrunsu de unu spiritu adeveratu crescinescu, pentru aceea biseric'a prin preotii sei are se impartasiésca prunciloru invetiaturile religiunei si se ii lumineze despre confesiunea loru, cáci pruncii au se devina crestini luminați, membrii folositori ai bisericeii, si fiindca aici tractamu despre scól'a confesionala romana, trebue se adaugemu, ca biseric'a nóstra nationala este chiamata a infintiá si a sustiené scóle pentru cultivarea poporului in spiritu cresci-

nescu, a-le provedé cu invetiatori harnici, a-le inzestrá cu mijlócele recerute si a supraveghiá invetiamentulu pirn organe alese din sinulu bisericeii.

Totu insulu are dreptu a-si reclamá o anumita parte din averea comuna spirituala a omenimei, facultátile singulariloru nu este iertatu se remana latente séu se degenereze, ci societatea omenésca intru interesulu seu chiar trebue se ajute pre individi a-si desvoltá poterile sufletesci si a-le aduce la o valóre cât mai pronuntata.

Adese-ori amintirámu pana aci ca totu insulu are dreptu la unu anumitu gradu de cultura, s'ar poté dice, cá acestu dreptu este chiar nascutu cu omulu — este unu dreptu necontestabilu alu individulu.

Aparatoriulu drepturiloru individuali este statulu, elu are dar datorintia santa, a dá mana de ajutoriu fiecarui cetatiénu alu seu, ca se-se póta inaltia unulu fiecare la implinirea chiemarii, pentru care Creatoriulu l'a destinatu.

Déca statulu vré se-si implinésca datorinti'a facia cu individulu singularu, atunci are fara indoieia si dreptu a indrumá si chiar a constrengre pre parinti, ca se-si incredintieze pruncii loru pentru unu anumitu timplu educatiei publice, are dreptu a enuntia in modu categoricu cercetarea obligativa a scólei poporale.

Statulu chiar in interesulu seu moralu si economicu are se spriginésca scólele, cáci numai in scóla, prin invetiamentulu publicu si-vá poté formá individulu o ideia mai nalta despre scopulu vietii omenesci, cultur'a primita in scóla ii vá luminá judecat'a si lu-va retiené dela fapte detestabile, astfeliu statulu va castigá nisce cetatieni lucratori si paciniei, va scadá numerulu facatoriloru de rele si statulu va economisá a-eele sume, cari le speséza pentru sustinerea ordinei publice. —

Aruncandu o privire asupra ideiloru sus desvoltate se terminam cu aceste cuvinte:

Scól'a, sprijinita din partea statului si a bisericeii are se lucreze paralelu cu crescerea familiara, spre a ferici generatiunea viitória.

Dintre cei trei factori ajutatori ai cresterii scolare influenti'a familiei este cea mai insemnata, caracterulu ce se imprima unui omu in familia lu-vá avea pentru totu decursulu vietii atátu ca fiu alu bisericeii cât si ca cetatiénu alu statului, cáci famili'a déca stá la inaltimea chiemarii sale in micu este statu si biserica totodata!

Dr. P. Piposiu.

Zacharie Mihocu

preotu in comun'a Pocol'a, protopresviteratulu Beinsiului.

Impartasimu cu durere trist'a scire, ca confratele nostru, binemeritatulu preotu Zachari'a Mihocu, parochu in Pocol'a, protopresviteratulu Beinsiului, a

trecutu la cele eterne in 2/14. Ianuariu a. c. fiend in etate de 60 de ani.

Reposatulu a fost unu preotu alesu, si unu barbatu, carele prin faptele sale si-a cascigatu unu nume nemuritoriu, unu nume, carele vecinicu va remané in-serisu in istori'a bisericeii si natiunei nóstre.

Reposatulu s'a nascutu in comun'a Seliste, langa Beinsiu din parinti agronomi, dar ómeni cu fric'a lui Ddieu, cari inca din fraged'a-i copilaria lu-crescurea in fric'a lui Ddieu, pregatindu-lu pentru carier'a preotiesca.

Studiile gimnasiale le-a facutu reposatulu in Beinsiu, de unde dupa terminarea celor 4 clase inferióre intrá in institutulu teologicu din Aradu. Dupa terminarea studiiloru teologice fu chirotonitu intru preotu. Cá preotu functioná mai antaiu in comun'a Petrósca, ér dupa aceea fu aplicatu, cá preotu in Pocol'a, unde functioná cu demnitate pana la capetulu vietii sale.

Reposatulu, desí functioná intr'o parochia reu dotata, dar fiind omu cu fric'a lui Ddieu si cu serguintia, si-cascigá o avere frumósa. Si cand prevediú, ca va fi chiamatu de Celu Atotputernicu la cele eterne, si-aduse aminte inainte de tóte de biserica si natiune, si cá tenerii seraci se póta studiá mai cu inlesnire studiale gimnasiale, dispuse prin testamentulu seu facutu in regula prin notariu publicu, cá din averea s'a se se faca o fundatiune de 4000 fl. v. a. adeca patru mii de fiorini val. austr. pentru studentii seraci dar diligenti de confessiunea ortodocsa, cari voru frecuentá gimnasiulu din Beinsiu, cá adaosu la fundatiunea fericitului Nicolau Zsiga.

Afara de acésta fundatiune mai lasá fericitulu comunei bisericesci ortodocse din Pocol'a 1000 fl. v. a., adeca un'a miiá fiorini val. austr. cá fondu bisericescu-scolariu si 12 jugere de pamentu pre seam'a bisericeii nóstre de acolo cu destinatiunea, cá venitululu acestui pamentu se-lu folosésca urmatorii sei in parochia.

Astfeliu reposatulu a sporitu averea nationala-romanésca cu sum'a de preste 6000 fl. v. a. — o fapta marétia, pentru carea numele lui va fi vecinicu amintitu cu pietate si recunoscintia din generatiune in generatiune,

Este instructiva si caracteristica pentru noi toti acésta marétia fapta, precum instructiva si de modelu a fost intréga vieti'a reposatului atát cá romanu, cât si cá preotu. Densulu a functionatu intr'o parochia de abia 40—50 de numere de case cu unu venitu preotiescu fórte precariu si nensemnatu, mai cu seama in considerarea, ca chiar comun'a Pocola a fost, si este de multu acum espusa la nefericitele ispite ale proselitismului religionaru.

Intre astfeliu de imprejurári a traitu si a luptatu reposatulu in decursulu acestei vietii trecetórie, pentrucá netrecetóriu si nemuritoriu se-i devina numele.

Insufletitu de adeverata iubire facia de biseric'a strebuna, si inspiratu de adeverata dragoste catra natiunea sa, carea este atât de multu legata de viitoriuu acestei biserici — reposatulu in Domnulu a contribuitu prin rezultatele unei munci neobosite de o intréga viétia atât la sporirea averei nationale, destinata pentru crescerea neamului romanescu, cât si la asigurarea bisericii si scoléi nóstre din Pocol'a, precum si la asigurarea si imbunatatirea stârii urmato- riloru sei in functiune.

Éta aci unu modelu de viétia de preotu si romanu, modelu de iubire facia de legea stremosiésca si modelu de dragoste facia de nati'a romanésca!

Reposatulu a doveditu faptice, ca nu suntem seraci, cand voimu se muncimu, si se adunâm; si ca nu este locu si timpu, in carele, daca in adeveru voimu, se nu putem contribui la intarirea bisericii si neamului nostru. Ér aceste done ridica si inaltia si mai multu importanti'a faptei, prin carele reposatulu si-a incununatu „sfersitululu celu crestinescu“ alu viétii sale.

Elu a mersu de pre pamentu, dar a remasu nemuritoriu in inim'a bisericii si natiunei.

Remasitiile pamentesci ale defunctului s'au depusu spre odichna eterna in 3/15. Ianuaru a. c. in cimiteriulu comunei Pocol'a cu tóta solemnitatea. Servitiulu funebru a fost oficiatu de venerabiliu parinti protopresviteri *Elia Mog'a* si *Vasiliu Pap*, asistati de 8 preoti, in fienti'a de facia a unui numerosu publicu din Pocol'a si din comunele invecinate. Cantârile funebrale au fost esecutate de corulu studentiloru dela gimnasiulu din Beinsiu cu tóta precisiunea, dand astfelu junimea recunoscetória primulu tributulu de recunoscintia barbatului, care a muncitu si obositu o viétia intréga — spre a-i inlesni studiulu.

La finea servitiului divinuu parintele protopresviteru *Elia Mog'a* tienù o cuventare funebrala bine semtita si bine nimerita, in carea schitià viétia si greutâtile viétii reposatului, frumósele lui calitâti de preotu si crestinu, iubirea lui facia de biseric'a si poporu, dar mai cu seama perseveranti'a reposatului de a preface in fapta ideia, carea l'a condusu in intréga viétia: de a lasá posteritati semnu vecinicu ca a tratu cu demnitate pre acestu pamentu, si si-a iubitu biseric'a si natiunea, — ceeace Ddienu i-a si ajutatu.

Acésta cuventare plina de instructiune si de povetie a storsu lacrimi de durere din inim'a si ochii tuturoru celoru presenti in faci'a mormentului, menitu a inghitit in sinulu seu pentru totdeun'a pre unu vrednicu lucratoriu in vii'a Domnului.

Depunendu si noi o lacrima de durere pre mormentulu acestui venerabilu muncitoriu, i-dicemu:

Odichnesce in pace, venerabile parinte si iubite in Christos frate, sufletulu teu se-lu asieze Celu pré Inaltu in locasiurile dreptiloru, ér remasitiiloru tale pamentesci se-le fia tierin'a usióra!

Bilantiulu

institutului de creditu si economii „Timisian'a“ pre timpulu dela 12. Augustu 1885 pana la 31. Decemvre 1886.

In „Luminatoriulu“ aparutu la 14/26. Ianuaru a. c. am vediutu publicatu bilantiulu institutului de creditu si economii „Timisian'a“ din Timisiór'a. Din acestu bilantiu estragemu aici urmatórele date:

I.

Activa:	Bani in numerariu	1804 fl. 71 cr.
	Cambii	111.512 fl. 30 cr.
	Imprumuturi ipotecarie	54.514 fl. 42 cr.
	Mobiliariulu	442 fl. 47 cr.
	Sum'a	168.273 fl. 90 cr.
Pasiva:	Depunerile spre fructificare	110.351 fl. 21 cr.
	Contributia dupa interesele depuneriloru	254 fl. 21 cr.
	Interese luate inainte pe 1887	2786 fl. 09 cr.
	Diverse conturi creditóre	24 fl. 77 cr.
	Sum'a	113.416 fl. 28 cr.
	deci averea societâti este:	54.857 fl. 62 cr.
	adeca capitalulu actionalu	48.761 fl. — cr.
	fondulu de reserva	842 fl. 16 cr.
	profitulu pana cu finea 1886	5254 fl. 46 cr.
	Sum'a	54.857 fl. 62 cr.

II.

Venitele:	Interesele dupa imprumuturi cambiale	9350 fl. 62 cr.
	Interesele dupa imprumuturi ipotecarie	3259 fl. 83 cr.
	diverse venituri, provisiune etc.	98 fl. 40 cr.
	Sum'a	12.708 fl. 85 cr.
Esitele:	Interesele depuneriloru spre fructificare	4523 fl. 13 cr.
	Tiparituri	356 fl. 64 cr.
	Chiria	566 fl. 66 cr.
	Salarie	1393 fl. 28 cr.
	Contributie si competintie erariale	311 fl. 46 cr.
	Diverse	303 fl. 22 cr.
	Sum'a	7.454 fl. 39 cr.
	deci venitululu curatu pana la finea anului 1886	5254 fl. 85 cr.

Tifrele nu insiéla nici odata. Si purcediendu in judecat'a nóstra asupra mersului acestei bance, constatâmu, ca operatiunile ei dela 12. Augustu pana la finea anului 1886, — au mersu bine. Capitalulu actiuniloru emise s'a solvitu intregu, ér creditulu ei a crescutu, si respective s'a stabilitu destulu de bine, in considerarea ca sum'a depuneriloru la finea anului 1886 a fost de 110,351 fl. 21 cr., va se dica mai multu decât de dóue ori capitalulu de actiuni. Dar in sfersitu ne-am deprinsu a judecá tóte dupa rezultate, si cand vedem, ca rezultatulu, obtienutu prin operatiunile acestei bance in timpu de unu anu si câteva luni este unu profitulu curatu in suma de 5254 fl. 85 cr, va se dica in calculu rotundu 10 procente dupa suta din capitalulu depusu, atunci noi acestu resultatu lu-aflâmu deplinu satisfacatoriu.

Meritulu pentru obtienerea acestui frumosu resultatu este fara indoiéla alu directiunei si in prim'a

lnia, alu sufletului acestei'a, alu dlui directoru Emanoil Ungureanu, carele a portatu cu unu zelu si cu o diligintia neobosita greutatea sarcineloru de intemeiare ale acestui institutu, precum si greutatele obvenite de atunci încóce.

Terminandu constatámu, ca acestu institutu este pusu pre cale si base bune, si astfelu neaperatu va merge inainte.

Banc'a de pastrare si ajutoriu din Siri'a romana.

Cei doi ani din urma s'a produsu la noi, la romani, unu curentu de o deosebita importantia pentru desvoltarea nóstra economica si sociala, intielegemu curentulu de a-ne asociá pre terenulu economicu si a infientia bance, prin cari se-ne deprindemu a crutiá, si se-avem de unde se impumutám in casurile, cand avem trebuintia de capitale spre a-le poté investi in intreprinderi productive.

Este de o deosebita importantia acestu curentu in faci'a faptului istoricu netagaduitu, ca cu crutiarea incepe civilisatiunea omenimei. Intrati odata pre acésta cale si noi, ne vom deprinde a fi mai reali si mai aplecati de a pune mai multu temeiu pre adunarea averii, de carea chiar pentru inaintarea nóstra pre terenulu culturalu, socialu si moralu este atât'a trebuintia.

Vorbimu de asta data de banc'a infientia in Siri'a, in carea vedemu o intreprindere demna de imitatu de catra tóte comunele nóstre mari si mici.

Am publicatu la timpulu seu statutele acestei bance, si publiculu nostru s'a potutu convinge, ca acésta institutiune nu s'a infientiatu, pentrucá capitalisti se-si depuna aici banii spre fructificare, ci s'a formatu pentru scopulu, cá si celu mai seracu se aiba ocaziune, cá cu depunere de 10 cr. la septemana se-si póta cascigá si form'a unu capitalu órecare.

Cuotele sunt de câte 10 cr. la septemana, si celuce doresce a participá in asociatiune devine membru cu tóte drepturile si daca iea asupra-si numai obligamentulu de a solvi o singura cuota. Cuotele acestea septeminarie se solvescu regulatu in decursu de 5 ani, ér dupa trecerea aloru cincii ani fiacare membru si-capeta sum'a solvita dimpreuna cu cascigulu realizatu de societate.

Nu credem a fi de lipsa, cá se urmarim mai departe dispusetiunile, referitórie la administratiune, la elocarea baniloru, dupace tóte aceste dispusetiuni sunt cunoscute publiculu din statutele, publicate deja de noi.

Constatám numai, ca acésta banca este cea dantaiu, carea s'a infientiatu intr'o comuna rurala de ale nóstre, si ca judecata din tóte punctele de vedere ea promite fórtu multu.

De aceea felicitámu pre barbatii, nostri, cari au lucratu la infientierea acestei bance, si anume pre toti inteligentii nostri din Siri'a, cari precum ni-se

spune toti au conlucratu la infientierea ei. De asemenea felicitámu si pre poporulu nostru, carele si-a depusu, si continua a-si depune denarii sei, cá se formeze din ei capitale, prin cari se póta inaintá in cele economice, si din cari se póta imprumutá cu inlesnire in casuri de trebuintia.

Modelulu fratiloru nostri din Siri'a sperámu, ca in curend va fi imitatu de multe, alte comune ale nóstre, cu atât mai vertos, cu cât banc'a din Siri'a este infientia pre nesce base, pre cari se póte infientia in totu loculu.

D i v e r s e.

* *Corulu de plugari din Chisineu*, ai carui'a membru sunt parte plugari din Chisineu, parte din comun'a invecinata Erdesiu a cantatu pentru antai'a data sant'a liturgia sub conducerea lui *Ioan Sumanu*, membru alu vestitului coru din Chiseteu in serbatorile Nascerii Domnului, si anume in diu'a antaiu in Chisineu, ér a dou'a di in Erdesiu. Bisericele din numitele comune erau in-desuite de publicu, intre cari erau si numerosi streini, cari nu-si poteau esplicá, cum unu plugariu in sumanu o-a potutu duce atât de departe in art'a musicala, cá se fia in stare a instruí unu coru, si cum plugari romani canta dupa note in cuartetu cu atât'a precisiune.

De asemenea a cantatu acestu coru in Chisineu si la serbatórea santului botezu precum si la santirea apei, seversita la Crisiu in fientia de faca a unui insemnatu publicu atât din Chisineu, cât si din comunele invecinate.

Meritulu intru infientierea acestui coru de plugari este alu domniloru advocati din Chisineu Michaiu Velicú si Ilie Bozganu, cari au suportatu tóte specele din averea propria.

In numele scopului maretiu, urmaritu prin infientierea acestui coru esprimámu multiemirile si felicitárele nóstre numitiloru doi domni, ér corului si coristiloru le derim viétia indelungata!

* *Necrologu*. Prin o corespondentia, pre carea o primiram septeman'a trecuta dela dlu invetiatoriu Ioan Dobosianu din Siagu, — ni-se impartiesce trist'a scire despre gréu'a lovitura a sortii, pre carea o-a induratu onorabilulu nostru confrate Atanasiu Mercea, parochu in Parti'a si inspectoru scolariu, prin mórtea iubitei sale socii *Iulian'a*, nascuta *Rusu*, carea in urm'a unui morbu de peptu si-a datu nobilulu seu sufletu in manile Creatoriului in etate abia de 31 de ani si in anulu 9 alu fericitei sale casatorii. Pre reposat'a o deplange neconsalabilulu ei sociu, minorenu ei fiu Victor, apoi veteranulu si binemeritatu ei tata, parintele Ioan Rusu, parochulu Aradului si protopresviteru titulariu, neconsolabil'a-i mama, fratii si rudeniile. O deplange mai departe intregu poporulu nostru din comun'a Parti'a, carele pentru nobil'a si frumós'a ei portare o-a iubit si pretiuitu atât de multu.

Remasitiile pamentesci ale reposatei s'au depusu spre odichna eterna in cimiteriulu gr or. din Parti'a in diu'a de 12. Ianuariu, in fientia de faca a intregu poporulu din comun'a Parti'a, a inteligentiei din locu si din comunele invecinate, carea venise se depuna tributulu de recunoscintia faca de reposat'a, si se-si esprime condolentia faca de sociulu ei si faca de famili'a, remasa in doliu. Servitiulu funebru a fost oficiatu de 3 preoti si 5 invetiatori, la sfersitului carui'a parintele Michaiu Ribarin din Siagu, a tienutu o cuventare funebrala, petrundietória, prin carea a storsu lacrimi din ochii tuturor celoru de faca. —

Asociandu-ne si noi la doliulu fratelui nostru in Christos Atanasiu Mercea si alu onorabilei familii Rusu, le dicemu acestor'a, cá Ddieu se-i mangaia, si se-i intáre-sca, cá se póta trece dela densii acestu paharu de durere; ér reposita in Domnulu: se-i fia tierin'a usióra si memori'a binecuvéntata!

† **Necrologu.** Marti'a trecuta deminéti'a la 6 óre a reposatu in Domnulu onorabil'a nóstra concetatiéna Iulian'a Suciú, nascuta Ciacovanu, soci'a dlui Ioan Suciú, dupace mai nainte fuse-e impartasita cu santele taine, lasandu in celu mai profundu doliu pre neconsolabilulu ei sociu, mai multi nepoti si nepóte.

Remasitiile pamentesci s'au depusu spre odichna eterna in cimiteriulu comunu din Aradu Mercuri la órele 3 dupa amédi in fiénti'a de facia a unui publicu fórté numerosu fara deosebire de confessiune si nationalitate.

Servitiulu funebru a fost oficiatu de ieromonachii Augustin Hamsea si Vasiliu Mangra, preotulu Gavriil Bodea si protodiaconulu Ignatie Pap.

Esprimandu-ne si pre acésta cale condolenti'a facia de onorabilulu nostru concetatiénu, dlu Ioan Suciú, pentru acésta grea incercare a sortii, i-dicemu, cá Ddieu se-lu consoleze; ér reposita i-dicemu: se-i fia tierin'a usióra si memori'a binecuvéntata!

* **Multiamita publica.** Multu stimatulu Domnu Pavel Rotariu, advocatu si redactoru la fói'a „Luminatoriulu“ din Timisiór'a, a binevoitu a doná pe sém'a bibliotecii reuniunei invetiatoresci din tractulu protopresviteralu alu Tomisiorii 50, di: cincidiece opuri de diferitu cuprinsu, dar mai alesu pedagogice-didactice, in pretiu de 62 fl. di: siesediece si doi florini v. a.

Pentru acést'a fapta nobila — démna de a afla cât de multi imitatori — subscrisulu in calitate de bibliotecariu alu numitei reuniuni, me simtiescu cu placere indemnatu a-i aduce pe acést'a cale cea mai sincera si caldurósa multiamita, rogandu divin'a provedintia se-lu tiena la multi ani in pace si sanatosu, spre a poté folosi totdeun'a cu svatulu si faptele sale acelor'a, cari s'au pusu in celu mai greu, dar totodata si mai nobilu servitiu alu natiunei romane, adeca: invetiatoriloru. Ghirod'a 11/23 Ianuariu 1887. Ioachim Boncea, invetiatoriu.

* **Comitetulu reuniunei femeiloru romane din Aradu si provincia** ne róga se publicámu urmatoriulu Avisu: „Spre orientare se aduce la cunosti'a onoratului publicu, ca „Reuniunea femeiloru romane din Aradu si provincia“ in siedinti'a s'a dela 11/23. Ianuariu a. c. a decisu, ca va arangiá „Balulu“ seu din anulu acést'a in favórea fondului reuniunei pre timpulu intrunirei Sinodului eparchialu, in decursulu septemanei dupa Duminec'a Tomei, la care invitárele indatinat se voru face la timpulu seu.

* **Tenerimea romana din Aradu** va arangiá in sér'a de 17. Februariu calend. nou. a. c. in sal'a dela „Crucea alba“ unu balu in favorulu reuniunei femeiloru romane din Aradu si provincia.

* **Episcopu nou.** Sinodulu episcopescu alu ierarchiei serbesci, intrunitu in Carlovetiú la 24 Ianuariu calend. nou a. c. a alesu de Episcopu pentru scaunulu vacantu alu eparchiei Versietiului pre parintele Nectariu, archimandritulu dela Messiciu.

* **Concertu.** Tenerimea romana din comun'a Fenciacu, comitetulu Temisiului a arangiatu in sér'a de santulu Ioan Botezatoriulu in localitatea scólei confessionale de acolo unu concertu, impreunatu cu declamatiuni si cu dansu. Petrecerea a fost cercetata atát de poporulu din

Semlacu, cât si de poporulu din comunele invecinate. Venitululu curatu este destinatulu spre procurarea recuisitelor trebuintiése pentru infientiarea unui coru de plugari.

* **Coru nou de plugari,** precum ni-se spune, se va infientiá si in comun'a Nadabu, in protopresviteratulu Chisineului.

AVISU.

Acest'a e ultimulu numeru ce se spedéza la dd., cari nu si-au renoitu abonamentulu. Rogámu pre toti cei ce dorescu se fie prenumerantii acestei foi, se binevoésca a ne avisá cu post'a procsima.

ADMINISTRATIUNEA.

Concursu.

Pentru parochi'a de III. clasa Budureas'a cu fili'a Carbanari, in urmarea decisului Préveneratului Consistoriu oradanu de dto 8/20. Decemvre a. s. 1886 Nr. 1074. B. se escrie concursu, pe langa urmatórele beneficii parochiale:

I. Dela parochi'a matre:

- biru dela 200 case $\frac{1}{2}$ mesura dela tóta cas'a facu 25 cubule pretinitu á 5 fl. — facu 125 fl. v. a.
- Din pamentulu parochialu de 6 cubule venitu 40fl.
- Din 200 dile cu man'a de lucru venitu de 40 fl.
- Din tóte stótele inmortentári cununii boteze si alse venite stolare venitu de 80 fl.
- Bani gat'a pe calea repartitiei 66 fl. — Sum'a: 351 fl. v. a.

II. Din fili'a Carbanari:

- dela 60 case siepte si $\frac{1}{2}$ cubule cucuruзу á 5 fl. cubulu unui venitu de 37 fl. 50 cr.
- Din 60 dile de lucru cu mân'a unu venitu de 12fl.
- Din pamentulu parochialu de 6 cubule 20 fl.
- Pe calea repartitiei bani gat'a 33 fl. — Sum'a tóta 453 fl. 50 cr.

Doritori de a ocupá acésta parochie au a-si trimate petitiunile adresate Comitetului parochialu din Budureas'a subscrisului protopresviteru pana la 7/19. Februariu éra in 8/20. Februariu, se vá tienea alegerea — avendu totu odata aspirantii si pana la alegere a-se presentá la Sant'a biserica — spre a-si areta desteritatea in oratorie si rituale.

Din Siedinti'a Comitetului parochialu din Budureasa tienuta la 1. Ianuariu 1887.

Comitetulu parochialu.

Cu intrevénirea mea: ELIA MOG'A, m. p. protopresviterulu Beinsiului.

—□—

Publicatiune.

Subsemnatulu Scaunu protopresviteralu cá foru matrimonialu de I-a instantia, aduce la cunosciinti'a partiloru interesate, cumca: prin sentinti'a definitiva aprobata de Venerabilulu Consistoriu gr. or. oradanu sub datulu 24. Martiu 1886. Nr. 247. B., sau enunciatu desfacerea casatoriei intre partile Mihaieu Barzu si Mari'a Pautisiu, din Valea-mare pe calea procedurii edictale. Lugasiulu-superioru, la 2. Ianuariu st. v. 1887.

Scaunulu protopresviteralu alu tractului Pestesiu cá foru de I-ma instantia.

—□—